

bei lėkōtes – tai ūenklas, kad suderėjusieji nebesuskys (nebeiōsis-skirs). Kas nors iō namiōkio, ānedās pripiltā pelenō puodā, meta jā jaunikiams po kojō. Puodas tuoj sudūpta, ir pelenō debesis pakyla ā virō.

Po sandėrybō jaunieji susitaria dēl laiko, kada atlikti poterius. Kai kuriō senō ūmonio tvirtinimu, būdavō tokio tēvō, kurie suderēdavo trejō metō vaikus. Kai pakankamai suaugdavo, jie turēdavo būtinau tuoktis.

Baudūpiavos laikais vyras, be savo valsėiaus pono sutikimo, negalėjo vesti sau ūmonos iō kito valsėiaus, o moteriōka – iōtekėti ūp kito valsėiaus jaunikio. Pvz., Plungės valsėiaus grafo Zubovo valsėiuje buvusi graūi mergina, jā norėjās vesti vaikas, gyvenās Plateliō valsėiaus grafo Pliaterio priklausomose ūmėse. Grafas Zubovas nenorėjās jos leisti ā kito pono valsėiō, nes, anot jo, āauniō, graūiō merginō reikējā ir jo valsėiaus ūmonėms. Bet jaunikis praōas tarpininkauti Plateliō grafā, kurio dēka plungiōkis leidās minėtai merginai iōtekėti ūp kito valsėiaus vyro. Grafas Zubovas graūiōjō merginō atvaizdus, nuotraukas, padarytas āliūbo metu, iōsiuntinėdavās ā ūpsienius.

Mergaitė, jei jai nepatinka jaunikis ar jo ūkis, dāūniausiai per pirōlā graūina jaunikiui „ūiedā“ (t. y., ūiedo pinigus), o jai graūinama skara, juosta ir „ūiedas“. Jei kuris nors tuoktis atsisako priēd pat vestuves, tai atsisakiusysis turi atlyginti ūp visas iki tol padarytas iōlaidas. Tarp praseiokō buvo paprotys atlyginti dar ir ūp ūkvaizdūiō iōlaidas.

Pasibaigus sandėryboms ir einant ūpsakams, jaunikiai abu vaūiuoja āliūbinio ūiedō ir drapanō⁵⁶ pirkti. Turtingieji perka auksinius ūiedus, kiti – sidabrinus, neturtingieji – varinius, o beturėiai skolinasi.

Jaunikis sumoka ūp visus bendrai perkamus drabuūius ir ūiedus. Be to, nuotaka, jei turi naminio milo ar belinės medūpiagos, pasiūdina arba duoda pasisiūti kostiumui.

ĖJIMAS POTERIŪ

Poteriō jaunavedūiai eina dāūniausiai āeōtadienā. Keliu vaūiuoja ir per miestelā pereina be jokio iōkilmio āvairumo. Nemėgsta skelbtis nei kaimynams, nei savo draugams – ūino tik tėvai ir pirōlys. Pirōlys klebonijon vyksta paprastai, kad kas iō padalinio nepastebētō, tik āeinant ā klebonijā pirōlys ūpōoka ūp akio ir āėjās stōja pirmas priēd klebonui, pasisako, kā atvedās ir kuriuo reikalu. Bet dabar, einant poterio, tiek per ūkvaizdūius, sandėrybas, nebėra mados jauniesiems kartu su savimi imti ir pirōlā, nes nenorima, kad pirōlys gavendās⁵⁷ neīiotō.

Kaip seniau, taip ir dabar, jaunavedūiams poteriai daug baimės āvaro. Kai kurie kunigai smarkiai katekizuoja, o nemokanėius katekizmo pavaro nuo minėtōjō „poteriō“, nepriima ūpsakō ir liepia ateiti kitā kartā, iōmokus. Tai jaunavedūiams suteikia didā nemalonumā ir padaro gėdā. Poterius atlikus, pradedami ūpsakai, kurie gali trukti ne ilgiau kaip mėnesā, o mėnesiui praėjus, reikia vėl naujai paduoti ūpsakus. ūpsakai yra skaitomi tik per tris āventadienius po pamoklo iō sakyklos. ūpsakus apmokėti yra jaunikio pareiga. Jei jaunavedūiai nenori, kad jō ūpsakai būtō skelbiami iō sakyklos, ima indultā⁵⁸, kurā klebonas gauna iō vyskupo, jei ūpmokama 30 litō.

Seniau ūp ūpsakus jaunikis mokėdavo 30 kapeikō, o nuotaka duodavo 4 mastus plonos drobės stuomenims (marōkiniams), neturtingesniosios – tiek pat samplėdiniō. Tais laikais retai kas vestuvėms imdavo indultā ir reikėdavo svarbios priēbasties, kad jā gautum.

Vidos ir Vinco Stankūnō ūemaitiōkoje sodyboje (Īliauliō rajonas). Danutės Mukienės nuotrauka

Jaunikis, būdamas iō kitos parapijos, nors ten ir atlikās visa, poterio vis tiek turēdavo eiti kartu su nuotaka jos parapijoje, tik jo nebeklausinėdavo. Dabar to paproēio nebėra, ir poterio eina kiekvienas savo parapijoje atskirai.

Seniau pirōlys po poterio jaunavedūius vesdavosi ā gaspadā⁵⁹ ar ā smuklā, pastatydavo pustuzinā alaus, kvaso⁶⁰, padėdavo ūpkandūiams riestainio, ūvies. Bet, aiōkus dalykas, visi āie pirōlio supirktieji daiktai yra iō jaunikio saskaitos. Po to visi trys iōsiskirstydavo kiekvienas sau. Po poterio – jokio iōkilmio, balio nei jaunikio, nei jaunosios namuose nedaroma. Tautosaka

KRAITVEPIAI

Dar ūpsakams tebeinant, per sandėrybas, sutartu laiku jaunojo genty⁶¹, artimesnieji kaimynai atvaūiuoja kraieio vėpti. Kraitveūiai atvaūiuoja keliais vėūimais, daugiau, negu yra tēvō sutarta. Kraitā vėūa dāūniausiai ketvirtadieniais, iki vestuviō likus maūdaug 7–9 dienom. Jei jaunikis per ūkvaizdūius nėra matās kraieio, tai āsyyk mergaitė atrakina skrynias, parodo audeklius ir kitā kraitā. Kraitveūiams kiekvienam jaunoji padalina po rankōluostā.

Atvaūiavusius kraitveūius priima ā vidō, ir moteriōkės netrukus pradeda neōti ā stalā valgius. Sodinant ūpstalėn sveėius, jaunikiams parūpinama vieta stalo gale, o kiti, atitinkamai pagal jō turtingumā, sodinami arėiau jaunikio. Valgiai maūba kuo tesiskiria nuo aukdėiau suminētō, tik āiek tiek geriau pagaminti, nes yra iō anksto pradėti ruōti. Jaunikis, iōpirkās kraitā, pastato kelias bonkas⁶² degtinės. Kraitveūiai, privieđējā, jei kraieio toli vėpti nereikia, dar pasilinksmina – nuotakai pakelti dainuoja tam atvejui pritaikytas dainas.

Stovi karietėlē kiemo vidurėly,
Eina paniulaitē kiemo vidurėliu ir t. t.

(Nukelta ā 12 p.)

Vidos ir Vinco Stankūnø þemaitiøkoje sodyboje (Diaulio rajonas).
Danutės Mukienės nuotrauka

(Atkelta iš 11 p.)

– Ko liūdi, putelėli, ko liūdi?
– To liūdþiu, mergele jaunoji, –
Dar uogelės neiðsirpo,
Rinkėjėlės susirinko, – to liūdþiu.

– Ko liūdi, mergele jaunoji, ko liūdi?
– Augau namie tarp broleliø,
Skyniau rūtas tarp ropeliø, – to liūdþiu.

Veþ kraitelį per laukelį,
Mane, jauną, à vargelį, – to liūdþiu.

Veþant kraitį tolimà kelià, visi skuba krautis, uþmirðæ visas linksmybes. Þemaièiai mergaitėms stengias duoti didelį kraitį, vertinamà maþdaug 4–5 ðimtais prieðkariniø laikø rusø rubliø. Dabar vietoje tokio didelio kiekio audeklø ir kitø drabuþiø duoda grãþia spintà, lovà, staliukà, kanapà, komodà, kėdes, iðeigines ðlajas, raèiukus. Kraitis yra ið anksto motinos parengtas. Pilnos skrynias prigrūstos audeklo ritiniø, sukneliø ir kitø daiktø. Viena skrynja prikraunama audeklø, antra – smulkio daiktø: skarø, barvø ir kt.

Àėjus à „ðpykierio“⁶³ kraieio neðti, jaunasis duoda motinai, kiek iðgalėdamas, pinigø, – vadinasi, iðperka nuotakos kraitį ið motinos. Nemandagiosios motinos pagal senà paprotį, sėsdavo ant skry-

nios, taip reikalaujamos ið jaunikio iðpirkos. Jaunikis, iðpirkdamas skrynjà, duodavæs pagal savo turtingumà ir kraieio didumà – 3–5 rublius. Jaunoji skrynio neðėjams duoda po pirøtuotas pirøtines.

Kraitveþiai, norėdami pasigerinti saviðkiams, viskà, kà pamatæ, grobia ir deda à savo veþimus. „Pavogtuosius“ brangesnius daiktus po vestuviø grãþina. Pirðlio pareiga kraitveþio metu pasigriebti kirvì ir „susitaisyti“ butelì bet kokio raudono skystimo, kuriuo grãþes visus vaiðina arba kurì iðkėlæs parodo þmonėms, smalsiai à jà þiurintiems, pasiūlydamas jiems „burnelæ iðmesti“.

À veþimus sudėtus skrynias, staliukà, spintà, lovà jaunoji apdangsto kilimais. Prieð iðvaþiuodami kraitveþiai uþdainuoja:

Motuðelė nemeilinga –
Parduod dukrà uþ berlinskà⁶⁴,
O tētuis meilingesnis –
Duod dukrelei pasogelæ.

Iðvaþiuodamas pirðlys tik vienas tepasiriðà skambalà arkliui. Seniau skambalai bûdavo pariðti visiems veþimams, ne tik iðvaþiuojant su kraieiu, bet ir tuðeiais atvaþiuojant. Pirma visø, þinoma, vaþiuoja pirðlys, àsisėgæs kepurėn „bukietà“. Vaþiuodamas rodo visokias komedijas, kreeia juokus, stengiasi kuo nors prajuokinti tuos praeivius, kurie juo stebisi. Daþnai su kraitveþiais vaþiuoja ir pati jaunoji, norėdama padėti sutvarkyti nuveþtajà kraitį. Sutvarkiusi tuoj grãþta.

Kol kraitis nėra iðveþtas, dar neuþtikrintos vedybos, bet, iðveþus kraitį, būsimumis vedybomis jau neabejojama. Taèiau yra ir tokio atsitikimø, kad jaunoji net nuo krotkø⁶⁵ pabėga.

Iki ðiol buvo kalbama apie apeigas iki vestuviø, dabar pakalbėsimè apie paèià vestuviø eigà, kurià taip pat suskirstėme à atskiras dalis.

RENGIMASIS VESTUVÈMS

Þemaièiai yra pratæ didþiais neðtis, mėgsta kelti ðankià, trankià parėtkà, vestuves, sukviesti daug sveeio, parengti visokiø valgio. Vestuves kelia vieni su kitais lenktyniaudami: vieni dideles, kiti – dar didesnes.

Kraitì iðveþus, jaunoji su tėvu vaþiuoja giminio ir artimøjø kaimynø kviesti à vestuves, o jaunasis savo pusėje vaþiuoja su tėvu kviesti vestuvininkus à vėdlius ir lauktuves. Jaunoji nuo savæs praðo à parėtkà, o tėvas – à vestuves. Tokia pat tvarka ir jaunojo pusėje: jaunikis praðo atvykti à vėdlius, o tėvas – à lauktuves. Kadangi à parėtkà vaþiuojant daug kainuoja rúbø pasiuvimas, parėtkos pyragai, ne visi greitai „iðpildo kvietimà“ – arba visiðkai atsisako, arba atvaþiuoja à vestuves jau po parėtkos, nors tokio daug nebūna. Jei jaunavedþiai gyvena arti vienas antro ar nenori daug kaðtytis⁶⁶, kelia vestuves tik vienoje vietoje, tai abu jaunieji su tėvais (retai visi kartu ir vienà dienà) eina sveeio kviesti. Be to, nėra jaunosios pareiga kviesti labai artimus savo giminaièius, jei jie yra toli. Nereikia ir visur paèiai vaþiuoti – ji yra uþsiėmusi rengimusi vestuvėms ir tam neturi laiko. Prieðingai, jaunasis, būtina pats, visus kvieèiamuosius turi kviesti. Kitaip kvieèiamieji gali nepaklausti. Visi vestuvininkai turi bûti po vienà kartà kviesti maþdaug dvi savaitės prieð vestuves. Antrà kartà yra kvieèiami klikus savaitei iki vestuviø. Kvieèia nebe patys jaunieji, bet jø tėvai, broliai ir t. t., jeigu nebeturi laiko patys jaunikiai.

Gimines à vestuves kviesti yra privalu. Nekviestieji giminaièiai ar artimieji kaimynai àsiþeidþia, kitas ið giminaièiø net ir uþdainuoja:

Vidos ir Vinco Stankūno ūmaitiūkoje sodyboje (Diaulio rajonas). Danutės Mukienės nuotrauka

Kiaulė, kiaulė,
Ne seselė –
Nevadino į veselę.

Kaimynai tuo atveju vėl dainuoja:

Kiaulė, kiaulė,
Ne mergelė –
Nevadino į veselę.

Jaunavedpiams irgi nepatinka, jei kvies-tieji giminės, „kaip kokie atskalūnai“, veng-dami jį vestuvių, lyg ir giminystės atsipa-da, o kaimynai neatvyksta. Tolimesniems kaimynams ar draugams neatvykimas dar daugiau tiek dovanotinas, jaunikių nuomone, bet ir jį retai kas teatsisako.

Pakviestieji – ar jie būtų giminės, ar kai-mynai, negali apvestuves atvykti tuđiomis rankomis, bet turi atsivepti bąbką, tortą, ke-lis pyragaičius prie mėsos, virtą kumpą, keptą parđiuką, þasą, gaidą, varđkės, svies-to, po keletą butelių degtinės, konjako, vyno ar alaus (pirktinio).

Dąpniausiai sutinkamos vestuvėse đia rūđia bąbkos: paprastosios, lengvosios ir migdolinės. Paprastosios bąbkos kepamos dedant kiauđinių, cukraus, druskos, pieno, mielių, miltų, radzinkų⁶⁷, karėiųjų migdolų ir sviesto; lengvosios – grietinėlės, miltų, druskos, kiauđinių trynių, baltymų, karėiųjų migdolų, cinamono, sviesto, cukraus, kar-dimonijos⁶⁸; migdolinės – trynių, cukraus, saldþiųjų migdolų, karėiųjų migdolų; bulbi-

nių miltų, baltymų. Tortus dąpniausiai kepa iđ sviesto, trynių, cukraus, migdolų, cina-mono, citrinos þievės, gvazdikų, miltų, dvi-iejų baltymų. Tortai aptepami liukru, padary-tu iđ sviesto, kiauđinių, cukraus ir migdolų.

Maþdaug pried 70 metų keliantieji vestu-ves neþinojo nei tortų, nei bąbkų, nei „pik-liuotų“ miltų pyragų, bet keptavo naminius pyragus iđ sąmalinių kvietinių ar griekinių miltų. Gal pried 60 metų turtingieji ves-tuvėms keptavo pyragus iđ namuose pik-liavotų⁶⁹ miltų. Tasai „piklius“ buvo iđ reto naminio viennyėio audeklo pasiuti, vienas su antru sujungti du maiđiukai, panađus į trumpas, plaėias kelines, upsiutas tame ga-le, kur buvo persijojami smulkieji miltai.

Minėtuosius parėtkos pyragus visada ruođia jaunoji kartu su vainiksege savo tė-vų pusėje. Jaunasis, jei į savo ūką parveda jaunąją, rūpinasi tik vestuvių pyragais, ku-riuos visada savo namuose daro ir jaunoji – ar iđeidama į vyro ūką, ar parvesdama jį į savąją. Iđ anksto jaunavedþiai pasirūpina vai-niksegiais⁷⁰: jaunasis vainiksegiu, kuris yra jo brolis, jaunoji – vainiksege, kuri yra jos se-suo. Jeigu jaunasis neturi brolio, vainiksegiu pasirenka jaunosios brolą, o jaunoji, neturėda-ma sesers, vainiksege pasiima jaunojo sese-rą. Bet vis tiek kiekvienas iđ jaunavedþių gali vainiksegiais pasirinkti ne tik ir tolimesnius savo giminaičius, bet ir kaimynus ar draugus. Vainiksegiai negali būti vedę, turi geriau pasi-rodyti ir apsirengimu ir valgiais, negu kiti ves-tuvinininkai, nes į vainiksegius visi, kaip sako-ma, þiūri „lyg į naujas karkles“.

Jaunoji kvieėia iđ savo pusės svoėia. Ji turi būti iđtekėjusi, apskuri, sumati ir be-veik visada jaunosios giminaitė. Ðiaip nie-kas nenori eiti į svoėias, nes ji turi daug iđlaido – jos pareiga parūpinti valgius viso vestuvinininkų stalui, prie kurio jie susėda par-vėdlavus jaunąją į jaunikių pusę. Į svoėias eina tik atsibūtinai. Nenorinėta atsibuvimu atsilyginti paduodavo į teismą, kuris priteis-davo 25 rublius sumokėti. Apie svoėios pa-reigas išsamiau – tolimesniame tekste.

Senesniais laikais jaunojo tėvai, kurie di-đþiais neđdavosi, norėdami puikias vestu-ves pakelti, visada kviesdavosi marđalką ir svoėia. marđalka privalėjo būti iđkalbingas, guvus, sugebantis vestuvių apeigas suor-ganizuoti. marđalka – lyg koksai didis po-nas. Jis būdavo vėþamas iđ kelintos parapi-jos, nes tokie, kurie galėto eiti po vestuves, maþa tebuvo. Jis būdavo suaugęs vyras, ve-

(Nukelta į 14 p.)

Vidos ir Vinco Stankūnø pemaitykøje sodyboje (Diaulio rajonas). Danutės Mukienės nuotrauka

(Atkelta iš 13 p.)

dæs, turis orumo. Jam up tvarkos palaikymà per vestuves mokëdavo jaunas.

Jaunosios tãvai pasirũpina muzikantais. Vestuviø këlėjai jiems nieko nemoka, jie patys duoda rankpinigiø, kad bûtø tikri, jog jiems updarbio nepaverð. Muzikantams gerai atlygina vestuvininkai, ðokėjai.

Seniau didþiausias vestuves „atkeldavo“ su vienu muzikantu, bet kartais pridëdavo dar antràjà su bũgneliu. Paprastesnëse vestuvëse dãþniausiai grodavo armonika. Net ir paskutiniaisiais laikais maþaþemiai, trobelninkai, ànamiai, bernai pasirũpina, kad per vestuves grotø armonika. Laikui bëgant atsirado jau 4 grieþikai – du grieþdavo smuikais, treëias – ⁷¹basedla, o ketvirtas bũgneliu ar jau net bũgnu pritardavo. Maþdaug prieš 60 metø àėjo à madà vestuvëse groti trũbomis. Trũbininkus iš pradþiø kviesdavo tik turtingieji à didþiasias vestuves. Tuo laiku tebuvo viena grieþikø kapelija⁷² visoje Platelio apylinkëje.

Jaunosios namuose yra didis sutempimas – ðvarina, tvarko namus, pasidaro alaus bosus⁷³, kepa mësas, tortus, babkas, pyragus, duonà. Vestuvëms reikia prisipirkti degtinës, konjako, vyno, cukraus ir kitø reikalingø dalykø. Siũdinasi parëtkai ir naujas drapanas⁷⁴. Visa tai tãvams daug kainuoja.

PINTUVËS

Vestuvs visada prasideda iš vakaro. Taisai vakaras vadinamas pintuvëmis, nes ta-

da suvaþiavusieji vestuvininkai ir kiti kartu su namiðkiais pina vainikus, kurie skirti kambariams idþuoditi, vainiksegei ir jaunajai pasipuoditi ðliubo rytà.

Pintuvës buna skelbtos ir neskelbtos. À neskelbtas pintuves suvaþiuoja tolimieji vestuvininkai ir atvyksta kviestieji à vestuves kaimynai, kurie naktà, prieš gaidgystæ, grãpta à namus poilsio. Tolimesnieji ëia pat lieka nakvoti. Skelbtoms pintuvëms surengti pakanka kuriam nors vestuviø rengëjõ vienam kitam kaimynui praneðti, kad „bus pintuvës“. Suþinøjusi tai, tuoj sueina visa apylinkës jaunuomenë tà vakarà pasiðokti, pasilinksmini kartu su atvykusiais kviestaisiais vestuvininkais.

Vestuvs dãþniausiai buna antradieniais, o turtingøjø – sekmadieniais. Todël ir pintuvës atitinkamai yra rengiamos pirmadienio ar ðeðtadienio vakarà. Vestuvëms kelti grieþtai nustatytos dienos nëra, tiktai neturtingesnieji kaip ir vengia sekmadienà rodytis, nes visada susirinkusieji ðventadieniais beveik visi smalsiai þiuri à parëtkininkus, juos kritikuoja dël jaunøjø ir vestuvininkø apsirangimo, dël paskutiniejø skaiëiaus, kartais nedidelio bũrio.

Pintuvës, skelbtos ir neskelbtos, vyksta tiek pas jaunàjà, tiek ir pas jaunàjà. Bet jei vestuvës vyksta vienoj vietoj – pas vienà kurà iš jaunøjø, tai ir abiejø jaunavedþiø pintuvës vyksta kartu vienoj vietoj.

Pintuvës pas jaunàjà

Pintuvës pas jaunàjà nëra tokios sudëtin-

gos, daug kainuojanëios, kaip pas jaunàjà. Senøjø prieþodis sako: „Kiek vaikelio (vaikino) vestuvës, tiek parðelio skerstuvës“. Jeigu jaunasis idëina à jaunosios ðkà, tai visos vestuviø idkilmës jo tãviðkëj ir baigas pintuvëmis.

Jaunojo namuose vakare, brëkðtant, renkasi grieþikai, baigiama puodit vainikais kambarius, àkeliama aukðtai, aukðëiau medþiø virðuniø, updegtà liktarna⁷⁵, apraukta spalvotu (raudonu ar þaliu) popierium. Tai þenklas, kad pintuvininkai laukiami tuose namuose.

Temstant, baigiant rinktis pintuvininkams (jaunojo giminëms, vëdliams, kaimynams ir nekviestajai apylinkës jaunuomenei), jaunasis pirmas pradeda ðokius, idvesdamas bet kurià ðokëjà ir apmokëdamas grieþikams up ðà ðokà. Toliau, pradëdant kiekvienà naujà ðokà, pintuvëse, kaip ir vestuvëse, apmoka pirmas ðokëjõ poros vyras. Jaunuomenei linksminantis jaunasis rengiasi vaþiuoti pas jaunàjà. Sukvietæs à gretimà kambarà, jaunasis vaiðina à pintuves atëjusius kviestuosius kaimynus ar giminaiëius ir kviestuosius à vestuves palydovus, t. y. vëdlius.

Vëdliai turi bût jauni, nepersenæ, þvalus, apskrûs, ðiek tiek mokantys ðokti. Jø dãþniausiai buna 3–6. Vëdliams kvieëiami giminaiëiai ir geri biëiuliai. Nei jaunasis, nei vëdliai, vaþiuodami à vestuves, nesiima jokio vestuviø pyragø. Ima tik vainiksegë, jei ji vaþiuoja kartu. Nusibodus ðokti, jaunimas ima dainuoti. Dainuoja, dãþnai pertraukdami ðokius, àvairias dainas. Vienos iš jø – jaunàjà pagirianëios, kitos – net paðiepianëios.

Tarp praðiepianëiøjø yra ir tokios:

Èjo bernelis ulyëioms⁷⁶,
Sutiko mergelæ netyëioms,
Praðë vieðëti,
Paðëjo mylëti;
– Eik per kiemelà,
À mano svirnelà
Aplankyti mane, jaunà.

Susëdo suskis pajutæs,
Svirno dureles upsukæs,
Ein per kiemelà,
Paðin tëtudëlà:
– Eik, tëtudëli,
Atrasi svetelà.

Tëtudëlis nuëjæs,
Visà teisybæ atradæs,
Klausë abiejø:

– O kas bus ið judviejò?
Paëmæs makarà,
Iðplakë nugarà.

* * *

Atijojo Jonis prie Onës,
Pririðo þirgà prie sodno.
Klaus tëvs:
Ko tu èia, ar vogti? –
Jodyk tu dienà, ne naktà!
Klaus Onë Jonio:
– Bene suðalai?
Glausk prie manæs pakalà.

Motuðë tuos þodþius girdëjo,
Su virbu à kamarà àbrzdëjo,
Onæ, kiek norëjo, tiek përe,
O Jonio niekaip nenutvëre.
Jaunuomenë, pried iðleidþiant jaunàji ir
vëdlius, daþnai sudainuoja:

Tamsioji naktele,
Ðaltoji rasele,
Ak, neþinau, neþinojau,
Kur mano mergelë.

Kad ir neþinojau,
Bet àd ir nujojau.
Kaip nujojau prie dvarelio,
Strapt – ir apsistojau.

Apsistojau dailiai,
Apsiverkiaiu graudþiai,
O ði mano paniulaitë
Skersa paveizëjo.

Jaunasis, vëdliai ir pirðlys atsisveikinæ
iðvaþiuoja jaunuosios tëviðkën à vestuvio ið-
kilmes. Likusieji, kiek pasilinksminæ, pa-
ðokæ, daþniausiai po pirmøjò gaidþiò, iðsi-
skirsto kiekvienas à savo namus poilsio. Tuo
ir baigiasi pintuvës pas jaunàjà.

PINTUVËS PAS JAUNÀJÀ

Pintuvës pas jaunàjà yra daug sudëtin-
gesnës, ávairesnës ir reikalaujanëios dau-
giau iðlaidò.

Saulëlydþiu à jaunuosios namus ateina trù-
bininkai, jau ne smuikininkai. Susirinkusieji
pintuvininkai padeda vainikais baigti puoðti
vidò, duris ir prieangius. Iðkelti aukðtai þiburà
jaunosios namuose būtina, nes tai svarbu ne
tik pintuvininkams, kuriò dauguma yra anks-
ëiau susirinkæ, kiek jaunajam su vëdliais ir
kitiems vestuvininkams. Ðà vidury kiemo ið-
keltàjà þiburà nuimdavo tik apyauðryje.

Vidos ir Vinco Stankùnò þemaitiòkoje sodyboje (Ðiaulio rajonas). Danutës Mukienës nuotrauka

Susirinkus daugumai vestuvininkò – to-
limøjò ir artimøjò, jaunoji pradeda ðokius,
iðvesdama ðokti vienà ið vestuvininkò.
Jiems beðokant, besilinksminant, bedainuo-
jant, apie vidurnaktà atvyksta jaunasis su
vëdliais ir pirðliu. Jò priimti iðeina seniai
jau jò laukæ muzikantai ir uþgroja marðà.
Pasitinka jaunoji su tëvais ir daugelis kitò
pintuvininkò.

Jaunasis, davæs kiek pinigò kieme pasi-
tikusiems muzikantams ir pasisveikinæs su
prieangin iðėjusiais pasitikti tëvais, jaunàja
ir pintuvininkais, kol parengiama vakarie-
në, ðnekuëiuojasi su jaunàja ir su susirinku-
siaisiais.

Tuo tarpu kitos pintuvininkës pina rùtò
vainikus jaunajai ir vainiksegei, pasirùpina
rùtomis. Tos mergaitës, kurioms taip pat rù-
pi vestuvës, daug privargsta su rùtomis. No-
rëdamos jas sveikas iðsaugoti savo vaini-
kams, vienos rùtas darþeliuose apdengia il-
giniais ar egliaðakëmis, kad sniegas neiðpù-
dytò, kitos nuskintas pasideda à rùsius, dar
kitos, sudëjusios à puodus kartu su drëgno-
mis samanomis, padeda ðaltoje vietoje. Nu-
pintuosius ðliuþinius vainikus, sudëtus à dë-
þutes, ryte veþasi à baþnyèià. Pindamos vai-
nikus pintuvininkës dainuoja:

Linksmas buvau –
þirgà ðeriau,
Dar linksmesnis,
Kad pagirdþiau.
Jau surùdau balnodamas,

Graudþiai verkiaiu iðjodamas,
Juodbërëlà ðokindamas,
Pentinëlius þvangindamas
Pro vyðneliò sodelà
À uoðvelës dvarelà.

Ein motuðë per kiemelà,
Neð kilykà⁷⁷ ant rankeliò:
– Praðom, praðom, þenteli,
À ðà naujà svirnelà!
Motuðëlë uþgerdama,
Savo dukrà kolydama⁷⁸:
Ðitai dukros barvelë
Ir þalioji skrynëlë.

Linksmas buvau –
Rùtas sëjau,
Dar linksmesnë,
Kad ravëjau.
Jau surùdau skindama,
Graudþiai verkiaiu pindama.
Nusipinsiu vainikëlà
Paskutinà vakarelà,
Nebdainuosiu dainelè,
Neblinkmsinsiu bernelè.
Jau sudievu rùtelëms
Ir sudievu berneliams!

Suaugusios merginos, norëdamos pa-
juokti pasipainiojusias pusmerges ir sukël-
ti kitò juokà, ypaè pamaëisusios piemenes,
uþdainuodavo:

(Nukelta à 16 p.)

Vidos ir Vinco Stankūnų pamaitiūkoje sodyboje (Dialio rajonas). Danutės Mukienės nuotrauka

(Atkelta iš 15 p.)

Aš tų opkų nebganysiu,
Po karklynus neblandysiu –
Sužalau, sustipau
Ir valgyti išalkau.

Pinsiu karklo vainikėlą,
Prisinersiu kvartukėlą,
Nors jauna aš pana,
Penysiuos, strajysiuos
Ir šolelėms kaižysiuos.

Ar aš negrafi panelė? –
Padu daryti vesele,
Nors vėlop, rudenop,
Kai opkeles suriūdiu
Ir a tvartą sukiūdiu. –

Opys kalbą pagirdėjo,
Man veselės pavydėjo –

Bėg rėkdams miknuodams
Ir barzdelė krutnodams.
Opys buvo didžiū ponu –
Dimito opkų kapitonu,
Liepė ilgai netastis,
Didą sūrą sulietis,
Liepė opkas pražyti,
Piemenėlė stabdyti.

Ana yr gera mergelė –
Aleid mumis a pievelė
Palazdžiū pagraūpti
Ir lapeliū graūpti.
Opio ūirdis susigraūpė,
Visos opkos ano klausė:
–Ponaiti, kas rados?
–Ar ragiukai tau bados?

Kai atėjo rudenėlis,
Pradėd rūpintis opelis.
Kai anedė pjauti,
Jis pradėjo bliauti.

Piemenėlė ištempė,
A pirtelė atempė
A kertė pastatė.
Niekas jo nematė,
Per piemelė slaptomis
Išmaitino nepiniomis.

Pavasara paregėjo,
Gaspadorius suvirpėjo:
–Per piemà be ūieno
Kame jis išmito?

Regėdams gerà mergelė,
Prižadėjo dovanėlė:
Liep: avelė nukirpkis,
Gerà vilnà paskirkis!

Vainikus pabaigusios pinti, ypač pastebėjusios bernelius, kurie anksčiau meilindavosi jaunajai, pintuvininkės imdavo dainuoti:

Augo sode serbenta,
Džiaugės visi paukūteliai
– Nesidžiaukit, paukūteliai,
Ne dėl jūsø serbenta –
Dėl puikiojo paukūtelio,
Kurs po sodà lakiojo,
Puikiu balsu giedojo.

Augo sodoj mergelė,
Džiaugės visi berneliai.
– Nesidžiaukit, berneliai,
Ne jums yr ta mergelė –
Dėl puikiojo bernelio,
Kurs po sodà lakiojo,
Dviesià strielbà neūiojo.

Seniau pintuvių beveik niekas nerengdavo – nenorėjo, kad apylinkės bernai, prisigėrę, triukdėmą keltų arba jaunąją primuštų jo prieštai bei konkurentai, kad mergės, „kaip Tilpės kumelės įviegtų“. Be to, kai kurie kunigai pintuvių, kaip ir vakaruokų, neleisdavo rengti. Supinojė, kad atvažiavusieji į dliūbą yra rengę pintuves, tuoj, be jokio išsikalbinėjimo, visa „parėtką“ turėdavo, dar prieš jaunavedžio jungtuves, atvaikdėioti Krybiaus kelius bažnyčioje. Vadinasi, tada pintuvės būdavo ne viešos, bet susirinkdavo nakvynėn tolimieji vestuvininkai ir kviestojė į vestuves kaimynų jaunuomenė vainikų pinti, padainuoti, vieni patys padainuoti, savotiškai pasilinksminti. Vainikus, kaip dabar, taip ir tada, pėmos metu pindavo iš eglėdėkė, kadagių, bruknių, dundriekė, mirtė, levendrė ir rūtė, o vasarą – iš ąpuolė, klevė ir kitė lapuolė medžiė ar gėliė. Pintuvės, kurios vyksta dabar, ąsigalėjo tik XIX a. pabaigoje.

Senesniosiose vestuvėse, kurios vykdavo prieš 40–50 metė, kilmingojė vestuvių apeigoje visada vąpiuote atvažiavusieji turėdavo ąsprađyti, o prieš 50–54 metus turėdavo į jaunosios namus ąsprađyti ir raiti atjojusieji – jaunasis, vėdliai, marđalka ir pirđlys. ąsprađymas nebuvo visur vienodai atliekamas – kiekvienoj apylinkėj ąsprađymo apeigos būdavo diek tiek skirtingos. Alsėdžiė, Plateliė ir Đaėiė apylinkėse jos būdavo tokios:

Pamatė atvykstant jaunąjį su palydovais, Alsėdžiė apylinkėje pintuvininkai uęsirakindavo duris ir patys, uęgesinę piburius, pasislėpdavo viduj. marđalka visė atvykusiojė vardu prađydavo ąleisti į vidė. Jis pasakydavo, kas esą, iš kur ir kiek esą. Sakydavo, kad esą kilnios, aukđtos giminės vyrai, paaiđkindavo iš kurios apylinkės dvaro. Atvykusiojė skaiėiė pasakydavo didelę – iš kelio lygiareikđmiė skaitmenė, skaiėiaus paskutiniojo skaitmens reikđme, pvz., jei būdavo 3, 6 ar 9, tai atitinkamai pasakydavo, kad 3333, 6666 ar 9999. Tai pasakęs marđalka toliau uęsispyręs reikalaudavo dš „vigadė“: kad būtė pėrgams stainės, vėpimams palėpės, pėrgams dšeno ligi kelio, avių ligi ausė, duonos kepalė kuprotė, pyrago kepalė rubliuotė, alaus uzbonė putotė, „vorėlkos“ kiek reikiant, jaunė mergeliė sveteliams dđkti, kad jos būtė nesustyrusios, nesustipusios, kad galėtė dđkti, o jam paeiam – kad ir senė bobeliė. Dar ir daugiau marđalka „laidindavo“ lieųvė. Viduj esantis vienas kuris gudresnis pintuvininkas stengdavosi savo prieđinga kalba „nuveikti“, nugalėti marđalką. Atsikirdami arba nebesugebėdami atsikirsti vienas antram uęduodavo gudriė klausimė. Đtai vieno iš tokio susikirtimo pavyzdžiė:

- Ką daryti, kad druska nekirmytė?
- Sudpiovinti ledus, sudpiovinus sutrinti, ir tuo druską sūdyti.
- Meluoj!
- Paskui manęs tabaluoji!
- Ką?
- Kad kand, duok per dantis!
- Ką?
- Kad kand, pakasyk!
- Kas tau rūp?
- Kad tau rūkst, tu uękiđkis, kad tau garuoja, tu atrakis!
- Ar pąbįsti eglė?
- Tavo motinalė deglė!
- Kas esi?
- Puđis.
- Ađ pakirsiu
- Ađ nevirsiu.
- Ađ pagėnėsiu

Vidos ir Vinco Stankūnė pėmaitiđkoje sodyboje (Điauliė rajonas).
Danutės Mukienės nuotrauka

- Ađ nestenėsiu.
 - Ađ parveđiu.
 - Ađ neisiu.
- Ir t. t.

Abu imdavo labai smarkiai ginėytis. Pagaliau marđalka pasirodė gudresnis, ir viduj stovintysis turėdavo nusileisti ir išpildyti prađanėiojo reikalavimus – ąleisti į vidė. Tada tėvas atrakindavo duris, muzikantai atsistojė sugrodavo iškilmingą marđą. ąėjusieji pasveikindavo motiną, pabuėiuodami jai ranką, o kitiems ranką paduodami. Muzikantams uę marđą duodavo diek tiek pinigė. Po trumpo pasiđnekėjimo prasidėdavo vakarienė.

Plateliė apylinkėj atvažiavęs jaunasis priekiemy, prie tvarto, sutikdavo jo pasirodant laukianėius pusbernius. Die, pamatė atvažiujanėius, praneđdavo pintuvininkams, muzikantams, kurie uęgesindavo piburius ir pasislėpdavo. Uękallinti pusberniai atvykusiems paaiđkindavo, jog namiđkiai nieko nėpino nei apie vestuves, nei apie sveiė atvykimą. Pirđlys, vienas pats ąėjęs į trobą, randa seną, kaip koją – apųėlusi plaukais, barzda, beraukiantą nagines, ir senutė, seną kaip obelą pąpilusią, prie ratelio beverpianėią pakulas arba kogalius. Ėia pirđlys turi reikalo su tė namė savininkais. Seniui paklausus, bene vagys ąsibrovė į kiemą, dšisai teisinias esās paklydęs, ieđkās nakvynės ir prađosi priimamas. Senutė nebesėdi lyg pabuėiuota – ir ji didina ginė. Bet pirđlys, laimėjęs ginė, net pradeda „piestuotis“ su seniais, kurie išbėgdami atkabina alkieriaus („dėpėrnės“) duris. Ten būna paslėpti muzikantai. Apie savo laimėjimą, atsistojęs angoj, pirđlys rikteli saviđkiams, ir die, nulipė nuo vėpimo, eina į trobą, kurioje uęsidega dšviesos, sukyla pasislėpusieji muzikantai. ąėjusieji viską randa tvarkoj. Kitos apeigos panađios kaip ir Alsėdžiė papapijoje.

Đaėiė apylinkėse senovėj būdavo beveik tokios pat ąsprađymo apeigos, kaip ir Plateliė, tik vidury aslos rasdavo seną, bevejantį virvė iš pakulė. Senutės troboj nebūdavo. Toliau viskas vykdavo taip, kaip aukđėiaiu nupasakota.

Dar seniau ąsprađant pirđlį pavaduodavo marđalka. Jaunąjį, neturintį marđalkos, kaimynai išjuokdavo, nes atvykęs neisprađęs, nelyginant piemuo.

(Nukelta iš 18 p.)

Ruduo. Danutės Mukienės nuotrauka

(Atkelta iš 17 p.)

Po šiprađymo pradedamos susėstuvės, arba „panø vakaras“.

Jeigu jaunavedžiai netoli, tai jaunikis atvėdluojamas gerokai prieš vidurnaktį.

SUSĖSTUVĖS ARBA PANØ VAKARAS

Atvykus jaunajam, vėdliams, pirðliui ir marðalkai patiekiami vakarienė. Ėie sėda prie stalo kartu su pintuvinkais. Vakarienės metu jaunieji sėdi tarp tėvø ir namiðkiø – seserø, broliø. Po vakarienės, visiems dar tebesėdint upstalėj, jaunas turi iðpirti ið namiðkiø savo būsimaį žmonà. Iðpirkimo apeigose dalyvauja jau nebe marðalka, bet pirðlys.

Pirðlys bruzduliuodamas taisosi iðpirkimo apeigoms. Moteriðkės upstalėj dainuoja:

Dėk, pirðly, dėk, pirðly,
Aukso pinigėlai!
Nedėliok mums varinėliø!
Nelopsim katilėliø;

Nauji mūsø katilėliai –
Ėa metelà pirkti.

Dėk, pirðly, dėk, pirðly,
Aukso pinigėlai!
Nedėliok mums bumaðkėliø! –
Nelopsim kailinėliø:
Nauji mūsø kailinėliai –
Ėa metelà siūti.

Padainavus pirðlys pagal jaunojo iðgales padeda jaunosios motinai auksinà ar sidabrinà pinigà, iðvedæs motinà aslon, muzikantams griepiant, kelis kartus apsuka ratu ir paleiðpia. Taip pat iðveda ir jaunosios tėvà, padėdamas jam maþesnà pinigà, vėliau – ir seseris. Paskui jaunas iðveda ðokti upstalėj sėdinėia jaunàją. Tuoj ir visi kiti pintuvinkai ima ðokti. Paðokæ, paþaidæ, prisidainavæ pintuvinkai iðsiskirsto poilsio. Tuo ir baigias pintuvės pas jaunàją.

„PARĖTKOS“ DIENA

„Parėtkos“ dapniausiai buna antradieniai, bet dabar, sutrumpėjus vestuviø laikui, pasitaiko „parėtkø“ ir kitomis savaitės dienomis.

„Parėtkos“ rytà muzikantai stengiasi upklupti vienà kurà nors ið jaunøjø bemiegant ir sugroti keltuvėms. Up prikėlimà jie turi atsilyginti muzikantams pinigais. Jaunieji, vainiksegiai ir kiti „parėtkininkai“ stengiasi atsikelti ankseiau – be muzikantø. Jeigu kuris ið „parėtkininkø“ atsikėlæs atranda muzikantus bemiegant, upsiuva jiems kelnes ir tuo juos apjuokia, o „parėtkininkai“, muzikantams „tebemiegant“, visi sukyla.

Muzikantai, ið savo sargo (pasamdyto pusbernio, piemens) supinojø apie naujus „parėtkininkus“, su muzika priima kiekvienà atvykusįà ir ið jø gauna kiek pinigø. Sveėiams sukilus, toliau gyvenantiems sveėiams suvabiavus, duodami pusryėiai, kuriuos parengia jaunosios tėvai. Pusryėiø metu ypatingos nuotaikos nematyti – visi tik skuba taisyti vapiuoti à baþnyėia.

Pati pirmoji ceremonija „parėtkos“ dienà yra vainikø padavimas jauniesiems. Vainikai gali būti paduodami ið vakaro – susėstuviø pabaigoj – arba „parėtkos“ rytà, vadovaujant marðalkai. Beveik visada vainikai paduodami minėtàją rytà.

Tuoj po pusryėiø pirðlys padaro troboj tvarkà: gale patiesia kilimà, pastato dvi kėdes ir susodina à jas jaunosios tėvus. Pati jaunoji atsėda stalo gale, prie kampo, o jaunas – ant suolo, ðalia stalo ið aslos pusės. Kiti „parėtkininkai“ sustoja trobos pasieniais. marðalka, o paskutiniu laiku pirðlys, atsistoja prieš tėvus bei jaunuosius ir iðdroþia prakalbà, kreipdamasis à jaunàją:

– Kame tu gyvensi? Kas tavim rūpinsis varge, ligoj? Kas tave priglaus, varge nuramins, paguos, reikale uprtars? Nebeturėsi tėvo motinos, ir t. t.

– Tegu ji buna tik mano, að viskuo rūpinsiuos, visame kame uprtarsiu, – atsako pirmojo kalbai pakilæs jaunas.

Ėia tėra tik griauėiai tos prakalbos. Jà tiek vienas, tiek antras ið kalbėtojø iðdroþdavo labai turiningà, pakiliai, parodydami visus savo retorinius sugebėjimus.

Jaunajam baigiant kalbėti, marðalka rengiasi vainikus paduoti. Ið anksto yra numatæs, kas bus jo patarnautojai. Taigi jis pasirenka gizelà, t. y., gerà draugà, kuris, padavus vainikà, pirmininkauja paėiam pirmajam ðokiui po vainikø padavimo iki jaunikiai iðvapiuos à

baþnyeià, uþperka muzikantus ir nurodo vainiksegiams, koku būdu priemà jo àduotà vainikà turès jà prisegti jaunajai ant galvos, o jaunajam prie atvarto.

Vainikus jauniešiams beveik kiekvienoj apylinkėj atneða skirtingai. Pavyzdþiai, Platelio apylinkėj marðalka viskà surengia priešėdnyje: dvi jaunos (14–15 metų amþiaus) mergaitės, vienplaukės, apsirengusios margais rúbais, baltomis bliuzelėmis, à vienà rankà paima po didelè updegtà þvakè, o à antrà – lėkòtè su vainiku. Jos àeina pirmos, o paskui jas – marðalka. Visi eina labai lengvai, taip, kad iki to laiko, kol prieis prie jaunøjø, būtø pasakyta visa einanėio marðalkos prakalba. Èia marðalka prakalbà skaito ið savo raðto.

Marðalkos prakalba:

„Laudatur Jėzum Christum, arba tegul bus pagarbintas Jėzus Kristus! Ðtai esu pribuvæs keliais, pono Jednovieiaus praskintais takais, o esu siøstas takais pono jaunojo, kurio vardas n (èia pasakomas tikrasis jaunojo vardas).

Jaunas jaunikaitis didþiai dūmojo, vaikðeiojo po rūtø darþelà ir sugalvojo ið to rūtø subudavoti karūnà dël apvainikavimo Tamstos galvos.

Ðtai að, paveizėjæs à anà rūtø, lelijø darþelà, neberandu n (jaunosios vardas pasakomas), bet regiu liūdñà tarp seseliø, broleliø ir giminės. Liūdñastis yra ta, kad ðiandienà reikės atsiskirti nuo seseliø, broleliø, tėveliø, o labiausiai – nuo to brangiausio rūteliø, lelijø darþelio, katrame, daigstydamà ar taisydama rūtėles, praleidai savo jaunystės dienas gryno gyvenimo reikalo (?). Bet ðiandienà, palikdama seselėms ðità lelijø, rūteliø darþelà, iðsirinkai sau graþiai nupelnytà ðà rūtø vainikėlà, katrà að vėliau nudengsiu ir parodysiu, linksmu tanciùm ðokdamas.

Eisim toliau, kalbėsime daugiau: par nektornes nostres sedtrjshis ivenlutiš siranus dies (iðkraipyti lotyniðki þodþiai). Kaip po ðviesio ir linksmø dienø atsiranda tamsios liūdños dienos, taip ir að atsirandu ðiandienà apsakàs tà liūdñà naujienà, bet Dievo Tamstai skirtà, permainymo stono arba luomo, jaunystės ant moterystės ðitos nuo visø godotinos mergelės. Sikol sekretus prastet onines dekribus (iðkraipyti lotyniðki þodþiai).

Kaip saulė, būdama ant dangaus, ðviesumu savo pergali visus spindulius ir visas dangaus pleinatas (planetas), taip ir Tamstos Mylista, mergele, pergalėsi àvairias svieto ir kūno pagundas ne kitokiu būdu, kaip tiktai dėdama viltà Dievuje, pas Kurà, kaip tvirtina arkaniolas, nė vienas þodis nėra negalimas. Bet, jei ðia dienà valia Aukðeiausiojo norėsi priimti moterystės stono sakramentà, atiduosiu tà vainikėlà prie Dievo namø aniolø stalo, tai yra, baþnyeiøjø ðventoj. O dabar meldþiu priimti tà vainikėlà ið pavierytos mano rankos. O priėmusà vainikuokit, vainiksegiai, katras savo, o mes visi gerbiame tà Tamstos þalià apsvainikavimà, katrà nupelnei ne aukso brangumu, ne turtø daugumu, ne apgavystėmis, bet tik savo nuosavu paþadėjimu ið panystės gryno gyvenimo. Dël to tas vainikėlis pergali visus þemiðkus turtus.

Eisim toliau, kalbėsime daugiau. Ðþiaugias þmonija net ir dangus tokiomis mergelėmis, katros iðlaiko savo nekaltà gyvenimà be Dievo „apibrozdijimo“ ir be svieto pajuokos. Bet ðiandien, àeidama à moterystės stonà su ðiuo jaunikaièiu n [...], atiduosi baþnyeiøjø ðventoj, pas Dievo altoriø, ant aniolòko stalo ir priimsi septintà Sakramentà, tai yra, permainsi panystės stonà à moterystės. Todėl praðau priimti tà vainikėlà ið mano patikimos rankos ir apkarūnavoti galvà savo ir vykti baþnyeiøn. Ir mes visi dalyvausim toj

Vidos ir Vinco Stankūnø þemaitiðkoje sodyboje (Ðiaulio rajonas). Danutės Mukienės nuotrauka

iðkilmingoj ceremonijoj, nuvykà baþnyeiøn, melsim Ðventos Dvasios, giedodami Ðventas giesmes: Veni Creator Spiritus – atėik, ðventoji Dvasia, pripildyk koþno vieno mūsų ðirdis. Ad majorem Dei gloriam. Sudiev rūtoms, namams, tėvams, giminėms ir susiedams!

Ðtai, su tokiomis dovanomis, ne su auksu, deimantu, ne su perlø briliantais, tik su ðita, ðiai dienai garbinga dovanėle, arba þalio rūtø vainikėliu, katrà atidengdamas ir parodydamas, sveikinu visus, tanciun sukdamas“.

Marðalkai rėþiant prakalbà, visi, þengà maþiausia þingsnà, pro tarpiais sustoja, nes visai prakalbai reikia daug laiko. Alsėdiðkiuose tà apeigà atlikdavo patsai marðalka, dėdinėj rankoj laikydamas lėkòtėj baltu raiðėiu ið pridengtus jaunøjø vainikus. Kairėj laikydavo raðtà. Bet dþniausiai to raðto jis neturėdavo – kalbà sakydavo ið atminties. Ceremoniðkai priejæs prie jaunøjø, jis nudengdavo vainikus ir praðydavo juos priimti. Vainiksegiai, paėmà vainikus, juos prisega. Vainiksegė, paėmusi vainikà, jo vieton antràja ranka àmeta ið anksto jaunosios àduotà piròtinà.

Jaunasis savo gautà vainikà turi iðpirkti ið vyrø, o jaunoji – ið merginø.

Iðpirkus jauniešiams vainikus, marðalka prabyla: – „Ko nori Dangus ir þemė? Dangus – linksmybės, þemė – groþybės, turto, o ði jauna pora nori Dievo ir tėvø palaiminimo. Yra paraðyta Ðventame Raðte: „Kà tėvas motina laimins, tà ir Dievas laimins pasaulyje“.

Po ðios, kad ir ne visiðkai pilnai beuþpraðytos prakalbos moteriðkos atsistojusios ima dainuoti:

– Kelkis, pana, ið to suolo!
Dabar tamstai taip iðpuola.
Pulk po koþø tėtudėliui
Ir baltajai motudėlei!

– Dėkui tau, motudėle,
Uþ paauginimà,
Uþ rūpesėius, uþ klapatus,
Uþ nemiegojimà!

(Nukelta à 20 p.)

Vidos ir Vinco Stankūno pėmaitiėkoje sodyboje (ėliauė rajonas). Danutė Mukienėės nuotrauka

(Atkelta iė 19 p.)

– Ėkui tau, tėtuėli,
Uė didėiā dalelė,
Uė dalelė, pasogėlė
Ir uė iėrėdymā!

Po to vyksta jaunavedėiė atsisveikinimas su tėvu, motina ir tėvė palaiminimas, kuris yra atliekamas dvejopai – visė akivaizdoje arba atskirame kambary, paėaliniams nematant.

Visos atsisveikinimo bei palaiminimo apeigos atliekamos tėvams tebesėdint aukėėiau minėtose vietose. Dabar jaunieji klaupiasi ant patiesto asloje kilimo prieė tėvus (jaunasis – prieėais tėvā, jaunoji – prieėais motinā), buėiuoja jiems rankas, kojas (ėiais laikais buėiuoja tik rankas). Pirmā pradeda jaunoji nuo savo motinos, o jaunasis – po jos. Po to tėvai, vis dar sėdėdami, laimina jaunavedėius, pėpėgnodami juos ir pėdėiais jiems linkėdami laimingo, ilgo gyvenimo, gero sugyvenimo, Dievo palaimos, sėkmingos kloties ir t. t. „Minkėtesnėės ėirdies“ jaunavedėiai susigraudina ir ima verkti. Atsisveikina jie su visais „parėtkininkais“ paspausdami jiems rankas.

Kitas jaunėjė atsisveikinimo su tėvais bei paskutiniojė palaiminimo bėdas tuo tesiskiria nuo aukėėiau minėto, kad jaunavedėiai, atsisveikindami su tėvais, iė jė palaimos gauti ėina ā atskirā kambary, laisvā nuo parėtkininkė ir kitė pėmonio.

Jaunavedėiams su visais parėtkoj esanėiais atsisveikinusi, muzikantai sustojā uėrėpia ėaunė, trunkė marėā. Iė trobos visė pirmā iėeina jaunieji su tėvais, paskui juos – parėtkininkai, o vėliau – ir patys muzikantai.

Ā ėliūbā vāpiuoti kieme jau viskas parengta: pėrgai pabalnoti, apvainikuoti, arkliai pakinkyti pėvengia, trypia prie trobos, pririėtieji

skambalai skamba. Iėėjā jaunieji vyrai sėda ant pėrgā, senieji ir moteriėkos – ā vėpimus, ir joja, vāpiuoja ā ėliūbā. Iė vyrė tik jaunieji, nevedusieji, tejoja. Vedusieji vāpiuoti vāpiuoja kartu su seniais, moterimis ir kitais. Vykstama tokia tvarka: pirmā joja raitieji, paskui juos vāpiuoja pėrėlys, po jė – jaunavedėiai, o uė jė – visi kiti.

Visiems pasijudinus ā kelionā, jaunuomenė ima ėaudyti. Iėgās-dinti arkliai stojas piestu, bėga kaklus iėrietā, galvas iėkėlā, ėuoliais, kad net pėmė dunda. Merginos krykėtauja, o bailiosios bobelės, sėdėdamos ratuose ar kokioj ėios gadynėės vadinamoj „kalamaėkoj“, tik aimanuoja: „Vaje, kad bent neapvirstė, sustyrusius kaulus nesukratytė... Bala pino, ar neupsimuė tasai baika pėrėlys!“ Pėrėlys atrodo kaip koks kerėpla. Jis ant galvos uėsimaukėlināes smailiā aukėtā kepurā, kurios virėunėj tabaluoja skutai ir varpelis. Jis taip pat apsikarstāes popieriniais galionais, susijuosāes dirėu, prie kurio – medinis kardas. Jo arklis su skambalu, papuoėtas vainikiais, apsagstytas bukietais. Vėpimo uėpakalinėj daly ir vidury pėmā pėrėlys pasistato 4 arba 6 egles, ėiltu laiku – tiek pat berėp, kurie taip pat, kaip ir eglės, yra prikabinėti bukietė, āvairio kaspinėliė ar net varpelio. Jaunimas iė anksto papuoėia jaunėjė grupėės vėpimus: apkaido gėlėmis arklio pakinktus, kamanas, siejas, ie-nas. Pėrėliui stengiasi iėkrėsti kokius nors pokėtus, pvz., iėima iė aėigaliė uėkoliė, kad bevāpiuojant nusmuktė tekiniai, kai mediniai uėkoliai nulūė. Be to, iė pėrėlio ratė kartais nepastebimai iėima „ėerdeėnikā“ ir vietoj jo ākiėda medinā kuolelā, kuris, kiek pavāpiavus, nulūėta ir ratė pirmagalis atsiskiria nuo paėio ratė, kuriė vienam galui atsidėrus ant pėmės, ant antro galo ar jė viduryje pasilieka besėdās pėrėlys. Būna, kad supjausto kā nors ir iė arklio pakinktė – ėleėj dirpā, pakanktes, vadeles, ne visai, bet taip, kad bevāpiuojant nutrėktė. Kai kada net pririėda tekinio zvanā ar ratpėdėius prie rungė ar atstėpiė – ir ratas (tekinis) vāpiuojant nesisuka. Labai dāpnai sodėiaus pusberniai, nesibaidydami „uėėokti“, sukerta botaėu per apykaklā, puola versti pėrėlio vėpimo, arklio baidyti.

Abiejė jaunėjė „parėtkininkai“ vieni su antraisiais grabiai sugyvena, vieni kitus pagerbia ir tarpusavy nesikivirėija, nekreeėia vieni antriems jokio juokė. Kiek seniau ir dabar dar, ā „parėtkā“ vāpiuoja 25–30 vėpimė.

Raiteliai joja, per pėeius krypėmai kiekvienas, kaip ir pirmiau kraivėpai, pasiriėā rankėluosėiais, raudona, didele ėilkė „marinavine“ kuska (skara), kuri – grynai raudona, uėpakaly dideliu mazgu suriėta. Tokias pat kuskas uėsiriėda ant galvos moterys – aplink kaklā dukart apvyniojusios, uėpakaly vienā galā palikdamos iėtisā, antru galu apsukusios pastarājā uėmezga taip, kad tasai sumezgimas atrodytė lyg blezdingos uodega, smailas, dviėakis. Ap-siriėdusios aplink veidā suima raukėles. Vėlesniais laikais jos riėdavosi prancėziėkas kuskas, kurios taip pat bėdavo su nedideliais kutais, juodos.

Vykstant ā baėnyėiā jaunoji su vainikėgiu vāpiuoja tuoj po pėrėlio, paskui juos kitame vėpime – jaunasis su vainikėge. Uė visė „parėtkininkė“ vāpiuoja muzikantai (bet kokie – arba trėbininkai, arba armonikininkai, arba smuikininkai, desti⁷⁹, kokia mada, kiek jaunavedėiai turtingi). Jie kely ir mieste kaskart sustodami groja. Puskely jie āsitaiso „parėtkos“ priekyje.

Aprasta, kad nuvāpiavā ā miestelā, visi „parėtkininkai“ sustoja „gaspadoje“, kur jaunosios tėvai, visus metus ėventadieniais atvykā ā baėnyėiā turėdavo uėpėgā. Netolimoj miestelio vietoj pririėtus arklus ir vėpimus palieka pasaugoti kuriam nors iė kartu atvāpiavusio pusbernio.